

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЧИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сучасному етапі економічного розвитку конкурентні позиції підприємств, які інтенсивно впроваджують складні технології, все більше залежать від здатності ухвалювати відповідні технологічні рішення. Інноваційні технології, як правило, вимагають від підприємств значного обсягу інвестицій. Але українська інноваційна сфера ще не стала привабливою для вітчизняних й іноземних інвесторів. Однак функціонування підприємств неможливе без впровадження інноваційних технологій, тому особливу актуальність представляє розробка теоретичної бази інноваційних можливостей підприємства.

Згідно з джерелом [1] інноваційні технології – радикально нові чи вдосконалені технології, які істотно поліпшують умови виробництва або самі виступають товаром. Зазвичай вони мають знижену капіталомісткість, характеризуються більшою екологічністю й меншими енергопотребами.

Інноваційні технології – це набори методів і засобів, що підтримують етапи реалізації нововведення [2]. Розрізняють такі види інноваційних технологій: а) впровадження – реалізація заключної стадії науково-виробничого циклу освоєння нової продукції; б) тренінг (тренування) – ділове спілкування, вид соціально-психологічної вправи, спрямованої на розвиток установок, необхідних для успішних комунікацій в умовах професійної діяльності, які використовуються для підготовки кадрів; в) консалтинг – консультування виробників, продавців і покупців з економічних, господарських та правових питань; г) трансферт (від англ. переносу, перемістити) – безоплатна передача технології, від однієї особи до іншої; д) аудит (від лат. перевірка) – перевірка фінансів та документації незалежними фахівцями або організаціями; е) інжиніринг (від англ. інженерне мистецтво) – представлення на комерційній основі інженерно-консультаційних послуг (проектування, отримання ліцензії і ноу-хау) по створенню об'єктів промисловості, інфраструктури та ін.

Інноваційні технології – це набір методів, засобів і заходів, що забезпечують інноваційну діяльність [3].

Інноваційні технології необхідно розглядати як процес створення нової або вдосконалення існуючої продукції (товару, роботи, послуги) на основі наукових перетворень і системного набору прийомів і засобів з метою забезпечення суспільного прогресу, підвищення рівня ефективності в різних сферах діяльності людства [4].

Для підприємств, що займаються впровадженням інноваційних технологій, на перший план виступає ряд проблем. По-перше, різко ускладнюється вибір виробничої технології в умовах її динамічного розвитку. По-друге, підприємства все частіше постають перед дилемою – чи закуповувати технологію на ринку, чи впроваджувати власні розробки. І, по-третє, сама технологія стає джерелом доходу, тому підприємства повинні вирішувати питання, чи просувати свої розробки на ринок або використовувати їх тільки самим.

Щоб успішно приймати зважені управлінські рішення, підприємство повинно усвідомити необхідність інтегрованого підходу до оцінки інноваційних проектів та програм і управління ними. Залежно від свого характеру, ці завдання необхідно розглядати на відповідних рівнях управління.

На першому, нормативному рівні, важливо встановити довгострокові технологічні цілі й ураховувати їх при розробці політики розвитку підприємства. Велике значення має також специфіка організаційної структури підприємства, вплив зовнішнього середовища, а також відношення персоналу, робітників до нових технологій, як фактору оптимізації соціальної й технічної системи, у готовності до змін.

На другому, стратегічному рівні, важливо, щоб зміст політики розвитку знайшов відображення у розробці стратегії підприємства. Тут домінує принцип ефективності. У середньостроковому плані стратегія визначає три напрями технологічних рішень. Насамперед, вони стосуються вибору технології й тим самим обмеження технологічного потенціалу, який необхідний підприємству для випуску продукції в цей час і в майбутньому. Далі підприємство повинне вирішити, чи розробляти цю технологію самостійно (а також у співробітництві з партнерами), або повністю скористатися послугами інших підприємств. Нарешті, стратегічно важливо визначити, яку технологію використовувати для власних потреб, а яку надати в розпорядження інших підприємств. На цьому рівні вирішується й питання про підрозділи, необхідні для реалізації обраної стратегії, наприклад: централізації або децентралізації наукових досліджень і розробок, форми техніко-економічних систем, технологічної кооперації й т.п.

На третьому, оперативному рівні, слід передбачити, щоб обрані стратегічні напрями здійснювалися відповідно до короткострокових цілей підприємства. Оперативне управління концентрується, наприклад, на конкретних науково-дослідних і конструкторських проектах з їхнім кадровим і фінансовим забезпеченням. Тут домінує принцип прямого ефекту.

На четвертому, аналітичному рівні, важливо визначити вплив інноваційних технологій на стійкість розвитку підприємства та забезпечення його конкурентоспроможності.

В економічній теорії й практиці розглядається ряд стратегічних напрямів рішення проблеми активізації інноваційної діяльності підприємств [5, 6]:

- стратегія перенесення, сутність якої полягає у використанні закордонного науково-технічного потенціалу й перенесенні його досягнень у національну економіку;
- стратегія запозичення – полягає в освоєнні виробництва високотехнологічної продукції, яка застосовувалася в інших країнах, шляхом використання власної дешевої робочої сили й існуючого науково-технічного потенціалу;
- стратегія нарощування, за якої використовується власний науково-технічний потенціал із залученням закордонних учених і фахівців, таким чином досягається інтеграція фундаментальної й прикладної науки.

Перші дві стратегії для України в умовах виходу з кризи неприйнятні, тому що вимагають значних фінансових вкладень. Крім того, існує реальна небезпека перенесення морально застарілих технологій у нашу країну. Залишається третій шлях, який найбільшою мірою відповідає ситуації сьогодення. Проте, підприємства мають право самостійно вирішувати питання власної інноваційної політики у відповідності зі своїми поглядами, потребами й можливостями. Усе це тією чи іншою мірою вимагає вивчення передового закордонного досвіду інноваційної діяльності країн з розвиненими ринковими відносинами.

Для підприємств можна виділити етапи впровадження інноваційних технологій залежно від їхньої складності й наукоємності:

- адаптація нових технологій до існуючих можливостей підприємства, що дозволить забезпечити конкурентні переваги. Це припускає широкомасштабне проведення НДДКР у сфері продукції й технології. Більшість цих робіт закінчується на проміжних етапах, як тільки стає зрозуміло неперспективність того або іншого інноваційного проекту;
- розробка технологій, здатних забезпечити сталий розвиток підприємства. На цьому етапі НДДКР ведеться у вузькому спектрі систем продукції й технології. Реалізація етапу вимагає меншого виробничого й творчого потенціалу, на відміну від попереднього етапу. Якщо все пройшло успішно, то рішення, отримані при проведенні НДДКР у широкому спектрі потреб і технологій, можуть адаптуватися до умов стабільного розвитку підприємства. Якщо потенціал підприємства недостатній, то можна обмежитися реалізацією фрагментів інноваційної програми;
- інсталяція технологій провідних підприємств галузі до умов даного підприємства, що перейняло дану технологію, а також адаптація продукції до ринку, на якому має намір конкурувати підприємство. Реалізація даного етапу супроводжується, як правило, невеликим ризиком і вимагає менших витрат на НДДКР;

– технологічний стрибок забезпечує довгострокові переваги в конкуренції за рахунок широкого спектра науково-дослідних робіт, спрямованих як на виробництво нової продукції, так і на пошук новітніх технологій. Тут ведеться пошук нових технічних принципів створення нової продукції для задоволення зростаючих потреб клієнтів і вишукуються можливості створення нових технологій.

Отже, інноваційні технології в загальній схемі управління стійкістю функціонування підприємства відіграють домінуючу роль в умовах кризи й у посткризовий період. Тому необхідно збалансувати потенційні можливості підприємства із впровадженням інноваційних технологій, щоб забезпечити стійкість його розвитку. Для цього необхідно, у першу чергу, оптимізувати параметри й строки розробки нової продукції, а також стратегії розвитку в межах стратегічних зон господарювання підприємства.

Список літератури

1. Електронний словник термінів Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інноваційні_технології.
2. Некрасов С.И. Философия науки и техники: тематический словарь / С.И. Некрасов. – М.: МГУ, 2010. – 546 с.
3. Колосов В.Г. Введение в инноватику: учеб. пособие / В.Г. Колосов. – СПб., 2002. – 316 с.
4. Тузлова С.В. Исследование сущности инновационных технологий / С.В. Тузлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rae.ru/forum2011/pdf/1338.pdf>.
5. Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень: монографія / За ред. проф. О.Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2010. – 389 с.
6. Довгань Л.Є. Стратегічне управління: навч. посібник / Л.Є. Довгань, Ю.В. Каракай, Л.П. Артеменко. – К: ЦУЛ, 2011. – 440 с.